

Aile

Okulu

ve Evlilik

MUTLU AİLELER İÇİN MAKUL ÇÖZÜMLER

NEVZAT TARHAN

AİLE OKULU ve EVLİLİK

Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler

Prof. Dr. Nevzat Tarhan

Birinci Bölüm

EBEVEYN ÇOCUK İLİŞKİLERİ

ÇOCUKLARDA ÖZGÜVEN

Özgüven bir insanın mutlu ve başarılı bir hayat geçirmesi için gereksinim duyduğu bir kişilik ögesidir. Özgüveni yetersiz kişiler kendilerine güvenmedikleri için sorumluluk almaktan çekinirler, yapmaları gereken işlerden bir biçimde kaçmaya çalışırlar, kaçamazlarsa da içinde buldukları durumu büyük bir gerilim haline getirirler. Kuşkusuz özgüven sadece çocukların değil bütün insanların ihtiyaç duyduğu bir duygudur; ancak kişiliğin önemli bir bölümü gibi özgüvenin de tohumları çocukluktan itibaren atılmaktadır.

Özgüven, insanın kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi kabul etmesi; yani olumlu benlik algısıdır. Bir insanın, bir gerçek egosu vardır; bir de olmayı istediği, arzu edilen egosu vardır. Bu iki egoyu da bilen ve bunları birbirinden ayırabilen bir kişinin benlik saygısı olduğunu söyleyebiliriz.

Bazı insanlar arzu ettikleri egoyu gerçek ego zannederler. Kendilerini olduklarından farklı görür ve göstermeye çalışırlar. Bu insanlarda gerçek benlik saygısı yoktur. Kimileri de bunun aksine kendilerini olduklarından daha değersiz, daha aşağıda algırlar. Neticede bu iki durum da kendini olduğu gibi kabullenmemedir. Bir insanın hem olumlu yönleriyle hem de olumsuz yönleriyle yüzleşebilmesi; özgüven sahibi olduğu, benlik saygısının yerinde olduğu anlamına gelir. Özgüvenden kastettiğimiz insanın kendini yeterli görmesi değildir, insanın yeterli olduğu alanlar gibi yetersiz olduğu alanlar da vardır

elbette. Yetersiz olduğu alanları da görüp bunlarla yüzleşmeye hazır olan insan kendisini geliştirebilen, kendine karşı dürüst ve gerçekçi olabilen insandır.

Özgüven Yetersizliğinde Ailenin Etkisi

Çocuklarda özgüvenin yetersiz gelişmesinin nedenlerinden biri, aşırı himayeci davranan ailelerdir. Bazı anneler çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek için aşırı korumacı tavırlar sergilerler. Çocuklarını sevgi ve şefkate boğan bu anneler, çocukları hiçbir zorlukla karşılaşmasın diye her türlü işi kendi üzerlerine alırlar. Bu tip ailelerde anne çocuğun yapması gereken şeyleri yapar, çocuk adına düşünür, ona fazla yük vermez. Aslında bu iyi niyetle yapılan bir eğitim hatasıdır. Çocuğun bütün sorumluluklarını üstlenmek çok büyük bir risktir; çünkü çocuk kendi sorununu kendi çözme becerisi kazanamaz. Bu tür bir davranışa maruz kalan çocukta “Ben yapamam” duygusu oluşur. Bu, özgüveni azaltan bir duygudur; çocuk kendisini yetersiz, güvensiz hisseder ve annesine sormadan hiçbir şey yapamaz hale gelir.

Ailelerin özgüven konusunda verdiği eğitimde kültürel bir etkiden de bahsetmek gerekir. Bir araştırmada Doğulu ve Batılı öğrencilerin anne ve babalarının bir arada bulunduğu bir topluluğa şu soru sorulmuştur: “Çocuğunuzun girişimci ve özgüven sahibi mi olmasını mı istersiniz, yoksa itaatkar ve sadık olmasını mı?” Batı kültüründe yetişenler, çocuklarının girişimci ve özgüven sahibi olmasını istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Doğu kültürüne sahip olanlarsa itaatkar ve sadık çocukları tercih etmişlerdir. Bu araştırma kültürel kodlarımızla ilgili bir bilgi vermektedir: İnsanlar neye önem veriyorlarsa çocuklarını farkında olmadan oraya yönlendiriyorlar.

Çocuğun özgüven sahibi olması, girişimci olması aileler tarafından itaatkarlık ve sadakat aleyhine bir risk olarak düşünülebilir ama çocuğu “kuzu” gibi yetiştirmek de doğru değildir. Çocuğu ancak ergenlik çağına gelinceye kadar kendimize bağlı

tutabiliriz, daha sonra dış etkilere maruz kalması kaçınılmazdır. Çocuğun ilerleyebilmesi ve hayata atılabilmesi için riske girmesi, kendi kararlarını kendisinin vermesi, sorunlarını kendisinin çözmesi gereklidir. Çocuk bunları yapamazsa kendi kimliğini geliştiremez ve hayattan korkan, kaçan, her şeyi başkasına havale eden bir insan olur.

Çocuğu küçük yaşlardan itibaren hayata hazırlamak gerekir. Sorumluluk alabilen bir çocuk yetiştirmek isteyen aileler büyümesini beklemeden, küçüklüğünden itibaren çocuğa bazı küçük görevler vermeliler ki çocuk bazı şeyleri yapabildiğine, elinden bir işin geldiğine inansın. İlkokula başlayan çocuk sorumluluk almaya hazırdır. Bu çocuğa sorumluluk verilmezse çocuğun kendine duyduğu güven giderek zayıflamaya başlar. İlginç olan şu ki; küçükkken çocuğuna hiçbir sorumluluk vermeyen bazı anne babalar, çocukları ileriki yaşlarda sorumluluk almayınca tepki gösteriyorlar. Oysa ki aile eğer o yaşa kadar çocuğa bazı sorumluluklar yükleyip inisiyatif vermediyse çocuğun birdenbire ayaklarının üzerinde durmayı başaramaması gayet doğaldır.

Çocuğun kendine güvenini azaltan bir etken de mükemmeliyetçi anne babaların eleştirinin dozunu kaçırmasıdır. Sürekli eleştirilen çocuk kendisini aptal, yetersiz, beceriksiz hisseder. Diyelim ki çocuk kötü bir karne getirdi, notlarının çoğu zayıf, birkaç tane de iyi var. Aileler genellikle karneye bakar, “Şu niye zayıf, bu niye zayıf?” diye çocuktan hesap sorarlar. Bu arada çocuğun kişiliğini eleştirmeyi de ihmal etmezler. Halbuki doğru olan “Bak, şundan beş almışsın, bundan dört almışsın. Şu zayıfları nasıl düzelteceksin?” tarzında yaklaşmak, çocuğu başarıya motive etmektir. O zaman çocuk kendisine değer verildiğini ve sorumluluk aldığını hisseder.

Çocuk yanlış bir şey yapınca onun kişiliğini eleştirmek çok büyük bir hata ve özgüven yıkıcı bir davranıştır. Onu karşınıza alıp yaptığı hatayı kendisine sakın ve kararlı bir dille anlatırsanız çocuk sizi anlayacaktır. Hatasını göstermek yerine, “Sen

zaten şöylesin, böylesin” demek çocuğu yaralamaktan başka bir şey yapmaz. Çocuk ailesinin yanındayken kendini yetersiz hissediyorsa sorunu çocukta değil ailede aramak gerekir.

Çocuğun özgüvenini azaltan bir eğitim hatası da çocuğu başkalarıyla kıyaslamaktır. “Bak, filanca hep ders çalışıyor, çok başarılı. Sen niye öyle değilsin?” diye başkasıyla kıyaslanan çocuk kendini güvensiz ve yetersiz hisseder. Halbuki çocuğu kendi kendisiyle yarış yapmaya odaklamak gerekir. Nasıl ki anne baba, çocuklarının kendilerini başka anne babalarla kıyaslamasından rahatsızlık duyarsa çocuk da başka çocuklarla kıyaslandığında aynı rahatsızlığı hisseder. Anne babaların bu bilinçte olması çok önemlidir.

Ailelerin tutum ve eğitim hataları sonucu özgüvenden yoksun bırakılmış çocuklar sürekli kendilerini ailelerine kanıtlama ihtiyacı hissederler. Bunun için ya bir gruba dahil olurlar, ya okuldan kaçarlar, ya da marka tutkusunu geliştirirler. Kendilerini bir grup ile, marka ile gerçekleştirmeye çalışırlar. Özgüvene sahip olan bir çocuksa marka takıntısına girmez; çünkü bunu çok önemsemez. Anne babalar “Benim çocuğum markasız giymiyor” diyorlarsa önce bir kendilerini sorgulamalarında fayda vardır.

Aşırı Özgüven

Özgüven fazlalığı da kişilik gelişimi açısından doğru olmayan bir şeydir. Bu durumdaki kişi kendisine ait olmayan davranışlara girer. Kendisini farklı bir kişiymiş gibi, olduğundan daha üstün bir kişiymiş gibi göstermeye çalışır. “Gururlu, kibirli” diye anılan bu insanlar başkalarının nazarında komik duruma düşerler. Örneğin mezarlıktan geçerken ılık çalan insanlar vardır, onlar için “Ne kadar kendine güveniyor, hiç korkmuyor” denir. Aslında o kişi müthiş derecede korktuğu için, kendisini tehlikede hissettiği için güvenli rolünü oynuyordur. Gerçek özgüven ile özgüven rolünü birbirinden ayırmak gerekir.

Aşırı özgüven genellikle iki tutum nedeniyle olur. Birincisi yüksek motivasyondur, yani anne babanın çocuktan beklentisinin yüksek olmasıdır. Aile çocuğun yapamayacağı şeyleri hedeflerse çocuk ailesini memnun etmek için farklı görünmeye çalışır, rol yapmaya başlar. Güven rolü oynar. Ailesinin kendisinden yapamayacağı şeyler beklediğini hisseden çocuk hep streslidir, kaygılıdır, mutlu olamaz. “Ne yapsam ailemi mutlu edemiyorum” diye düşünür. Ailesinin beklentilerini karşılayamadığı için böyle bir savunma mekanizmasına sığınır.

İkinci tutum hatası ise övgünün yanlış kullanılmasıdır. Bizim toplumumuzda övgü az kullanılır, çoğu zaman da yanlış kullanılır. Yanlış kullanılan övgü abartılı özgüvene, fazla bir ego kabarmasına yol açar. Bunun için çocuğun kişiliğinin değil çabalarının, becerilerinin övülmesi gerekir. “Sen bir tanesin, akıllısın, dünyada eşin yok” dendiği zaman çocuğun kendini arama, kendini keşfetme, kendini geliştirme becerisi elinden alınmış olur. Çocuk kendisinin her konuda yeterli olduğunu düşünürse kendini geliştirmeye yönelik bir çabaya ihtiyaç duymaz. Övgüyü yanlış kullanmak bu anlamda çocuğa kötülük yapmaktır. Çocuğun kişiliğini değil de “Bak, ne güzel yatağını topladın, ne güzel giyindin” gibi yaptığı iyi şeyleri övmek daha doğru olur. Aksi halde çocukta hatalarını inkar etme duygusu gelişir. Kendisini sadece olumlu bir varlık gibi algılayan çocuğun benlik saygısı yanlış gelişir. Halbuki özgüven; kişinin kendini olduğundan üstün ya da aşağı değil, olduğu gibi kabul etmesi demektir.

Özgüvende Genetik Etki

İnsanın kişiliğinin % 30-40’ı genlerden gelen özelliklerin etkisiyle biçimlenir, % 60-70’i ise öğrenme ile kazanılır. Bazı kişiler genetik yapılarının da etkisiyle içe kapanıktır, bazılarıysa dışa dönüktür. İçe dönük bir kişiyi alıp da aktif, dışa dönük bir kişi haline getirmeye çalışmak insanın genetik doğasına uymadığı için sonuçsuz kalacağı gibi kişide yaralanmaya da

neden olur. Dışa dönük kişiden de ağırbaşlı bir insan olmasını beklemek onun kendine güvenini azaltır. Anne babanın çocuğun genetik özelliklere saygı duyması gerekir. Çocuğu mutlaka tuttuğunu koparacak bir insan olmaya zorlamak doğru değildir.

Aileler çocuklarında görmek istedikleri özellikleri çocuğa adeta empoze ederler. Halbuki çocuğun genetik yapısı, kişilik imkanları ailenin isteklerine müsait olmayabilir. Ailesinin istediğı davranışları gösteremeyen çocuk, bunun üzerine bir de eleştiriye, aşağılanmaya maruz kalırsa daha çok içine kapanmaya, konuşmamaya, kendisini çevresinden soyutlamaya başlar, depresyona kadar gidebilir.

Bu türden meselelerde zararın neresinden dönülürse kârdır. İnsanın ruh yapısı plastiktir ve yeni durumlara uyum sağlayabilir. İnsan isterse, anne ve baba da uygun davranırsa kaç yaşında olunursa olunsun bu tür problemlere çözüm bulunabilir.

EBEVEYN ÇOCUK İLİŞKİSİNDE TUTARLILIK VE ADALET

Anne babanın tutarsız davranışlar sergilemesi çocuğun kişiliğinin yanlış gelişmesine neden olur. Tutarsız anne baba tutumları derken anne ve babanın çocukla ilgili farklı farklı kararlar almasını, bugün bir konuyla ilgili bir karar alıp yarın o kararını değiştirmesini ve söyledikleri ile yaptıklarının tutmamasını kastediyoruz. Çocuk anne babanın davranışlarını model alır. Gözlemcidir; önce izler, sonra davranır. Anlatılanları değil yaşadıklarını öğrenir. Çocuğun gelişen ruhunu iyi etkilemek anne babanın elindedir, anne baba bir heykeltıraş gibi çocuğun kişiliğini oluşturur. Ortaya çıkacak eserin iyi mi, kötü mü olacağını anne babanın tutumları belirler.

Tutarlı Davranış

Çocuk eğitiminde iki temel unsurdan biri sevgi ise diğeri de disiplindir. Çocuk doğru bir disiplin uygulamasının içerisinde kendi kişiliğinin sınırlarını, sosyal sınırları ve sosyalleşme süreci içinde de bazı değer yargılarını öğrenir. Bütün bunlar çocuğa hayat becerileri kazandırır ve bu öğrenme sürecinde anne baba onun rol modelidir. Anne babanın farklı mesajlar vermesi, çocuk eğitiminde farkında olmadan yapılan bir eğitim ve tutum hatasıdır. Bir olay karşısında anne ve baba farklı mesaj verirse çocuk neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlayamaz.

Çocuk doğası gereği benmerkezcidir. Anne baba çocuğa farklı mesajlar verirse, çocuk bunlardan kendine uygun olanı

seçer. Farklı mesajlar vermek, davranış ve tutumları konusunda anne babanın çocuğu yönlendirmesi yerine, çocuğa anne babayı yönlendirme imkanı vermektir.

Her ne kadar çocuk benmerkezci bir yapıya sahip olsa da insanın genetik yapısının içinde bir yerlerde hak duygusu vardır. Ebeveynler çocuğun içindeki bu duyguyu bulup ortaya çıkarmalı ve çocuğa hakka saygılı olmayı öğretmelidir. Çocuk anne babasının kendisine hakkaniyetli davrandığını hissederse kendisini güvende hisseder. Bunun için tutarlı davranan; yani dün, bugün söylediğinin aksini söylemeyen, sabah “evet” dediğine, akşam “hayır” demeyen ailelerin çocuklarında kontrol duygusu gelişir. Kontrol duygusu olmayan çocuk iyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarını tam olarak oturtamaz ve karar vermekte zorluk çeken bir birey ortaya çıkar. Farkında olmadan çocuğun beyninin yanlış şekillenmesine sebep olmaktan kaçınmak gerekir.

Ödül ve Cezada Tutarlılık

Anne ve baba çocuğun bir davranışı üzerine ödül ya da ceza vermeye karar verdilerse bunu çocuğa açıklamadan önce aralarında konuşup, uzlaşıp ortak bir tavır geliştirmelilerdir. Örneğin çocuğun yanında iken baba, annenin verdiği cezayı ya da ödülü fazla bulduğunu ifade ederse çocuğun kafası karışır.

Aslında eğitimde esas olan ödüldür. Ödül yani olumlu pekiştirme yetersiz kalırsa cezalandırma gerekebilir. Güzel bir ceza baskı, şiddet, korkutma, tehdit ya da sindirme değil kişiyi sevdiği bir şeyden mahrum bırakmaktır. Cezaya ağırlık verilirse çocuk “Ne yaparsam cezadan kurtulabilirim?” diye düşünür. Halbuki çocuğun zihnine şunu yerleştirmek gerekir: “Doğru olan ne? Doğru olanı yapayım.” Çocuğu suçluluk duygusuyla değil güven duygusuyla eğitmek gerekir. “Ceza almamak için değil, doğru olduğu için bunu yapacaksın ama yapmazsan bir bedel ödeyeceksin” diyen ve bunu tutarlı bir şekilde uygulayabilen aileler daha sağlıklı çocuklar yetiştirir.

Bu noktada, hedefe yönelik davranış eğitiminden söz etmek faydalı olacaktır. Hedefe yönelik davranış eğitimi şu şekilde işler: Çocuğun yanlış davranışları “dişini fırçalamıyor, yüzünü yıkamıyor, kardeşinin oyuncağına zarar veriyor” diye madde madde belirlenir. Hafta boyunca çocuğun davranışları gün gün takip edilir. Haftanın birinci günü bakılır, çocuk hata yaptıysa eksi, iyi bir şey yaptıysa artı konur. Hafta sonuna kadar bu şekilde çocuğun davranışları gözlenir. Bir haftanın sonunda artılar çoksa ödül verilir ve bu eğitime devam edilir. Çocuk hata yaptığı zaman bağırarak, çağırarak, ses tonunu yükseltmek çare değildir; kararlı ve tutarlı bir üslupla ona doğru davranma zorunluluğunu hissettirmek gerekir.

Kardeşler Arasında Adaletli Davranma

Ailede birden fazla çocuk varsa çocuklar arasında adaleti sağlamak da önemlidir. Diyelim ki çocuklardan biri güzel bir şey yaptı. Anne bu çocuğı ödüllendirmek istiyor, baba ise diğer çocuğına haksızlık olacağını düşündüğü için itiraz ediyor. Böyle bir durumda çocukların ikisi de ödül alırsa bu kez de ödülü gerçekten hak edene haksızlık olur. Hak etmediğı halde ödül alan çocukta hak duygusu gelişmez, ömür boyu vermeden almak ister. Diğer çocuk ise “Ben çaba sarf ediyorum, hak ediyorum. Niye o da aynı şeyi alıyor?” diye düşünür. Olumlu davranışı pekiştirilmediğı için adalete karşı güvensizlik duygusu hisseder.

“İki kardeş arasında eşitliğı sağlayalım” derken farkında olmadan belirli sınırları olmayan, dilediğı zaman dilediğini yapma hakkını kendinde bulan bireyler yetişebilir. Anne babalar anlık çözümler geliştirmek yerine olayları uzun vadeli değerlendirmelilerdir. Çocuk o an belki üzülecektir ama uzun vadede üzülmemesi daha önemlidir.

Medeni toplumları diğerlerinden ayıran en büyük özellik hakka saygıdır. Bu bilinç küçük yaşlarda yeşertilmelidir. Hak duygusu gelişmiş bir toplumda yetişen ve kendi sınırlarını

bilen bir çocuk, büyük bir ihtimalle kardeşinin o ödülü hak ederek aldığını, kendisinin ödüllendirilmemesinin normal bir durum olduğunu düşünebilir. Çocuklarımızı bu bilinçle yetiştirmeliyiz.

Bu bilinci yerleştirmek için çocuğa benimsetmek istediğimiz ilkeyi; kardeş kıskançlığını ya da kardeşler arası rekabeti ortaya çıkararak değil iyi şeylerle bağlantı kurarak anlatmak gerekir. Çocuğun olumsuz duygularının harekete geçmemesi için olayı adalete, hak duygusuna vurgu yaparak anlatmalıyız. Çocuk kıskanmadan hakkına razı olmayı öğrenmelidir. Bunu öğrenmek kolay değildir ama öğrenildiğinde hayat boyunca kişinin işine yarayacaktır.

Çocukta Hak Duygusu Gelişmediyse Ne Yapmak Gerekir?

Çocuğa doğru-yanlış, iyi-kötü bilincinin küçük yaşlarda kazandırılması gerektiğini vurguladık. Ancak bazı aileler bu konuya gereken önemi vermiyor, çocuk küçükken -özellikle de tek çocuksa- “Bu bizim çocuğumuz onun istediğini yapmıyacağı da kimin istediğini yapacağız? Biz kimin için çalışıyoruz?” diye diye çocuğa özel bir dünya yaratıyorlar. Tabii ki çocuk da bir daha bindirildiği tahttan inmek istemiyor. Hayatta herkesin ona anne ve babasının davrandığı gibi özel davranmasını istiyor. Evlendiği zaman, askere gittiği zaman ya da iş hayatında kendisine özel davranılmamasını hazmedemiyor, uyumsuz davranışlar sergiliyor.

Çocuk ergenlik çağını tamamlayıp genç bir birey olduğu halde hak bilinci doğrultusunda hareket edemiyorsa, ona bencillik yapmadan kendisiyle yüzleşebilme becerisi kazandırmak gerekir. Bunun için şöyle bir yöntem izlenebilir. Belirli aralıklarla aile içi oturumlar yapıp tüm aile fertleri birbirlerinden beklentilerini, şikayetlerini yazar ve bunlar üzerine konuşabilirler. Ev içinde bazı kurallar koyarak çocuğun bu kurallara uyması istenebilir. “Sen artık bu yaşına geldin, kendi

sorununu kendin çözmelisin” denilerek ona kendiyle ilgili bazı sorumluluklar yüklenebilir. Gerekirse bir profesyonel, gencin dünyasına girerek hayatı tanımamasını, kendisini sorgulamasını, benmerkezci olmanın yanlışlığını, hayatta başarılı olabilmesi için neler yapması gerektiğini ona anlatabilir.

Burada ailenin dikkat etmesi gereken bir nokta yine tutarlılık ve sürekliliktir. Tutarlılığın sürekli olması gerekir. Aile fertleri yaptıkları oturumları sürekli hale getirmelilerdir. Kurallar çok sıkı konmamalıdır; çünkü çok sıkı olan kurallar büyük ihtimalle süreklilik kazanamaz. Bu durumda aile tutarlılığını kaybedebilir. “Uygulanmayacak emir verilmemelidir” diye bir söz vardır. Uygulanmayacak kural konmamalıdır, çünkü uygulanmayan kural otoriteyi zedeler.

Sağlıklı bir kişilik gelişimi anne babanın çocuğa emek vermesini ve bu konuya kafa yormasını, araştırma yapmasını gerektirir. Anne babalar bu ciddi işi gündelik çözümlerle geçiştirmek yerine uzun vadede olumlu sonuçlar yaratacak etkin çözümlerle yürütmelidirler. Hak, adalet, özdenetim gibi kavramlar ve ahlak ilkeleri çocuğun zihnine küçük yaşlarda yerleşirse çocuk çok daha sağlıklı ve mutlu bir birey olur.

ÇOCUKLARDA SAYGI EĞİTİMİ

Saygılı olmak iyi bir insanın taşıması gereken temel özelliklerden birisidir. Saygı insanın kendi kişiliği ile başkalarının kişiliğinin arasındaki sınırı bilip o sınırı aşmaması, kendi aleyhine dahi olsa başkasının hakkına, hukukuna özen göstermesidir. Her anne baba çocuklarının etrafa ve kendilerine karşı saygılı olmasını ister. Ancak saygının sınırının ne olduğu; kimlere, nereye kadar saygı gösterilmesi gerektiği konusunda bazı soru işaretleri olabilir.

Saygı ölçütleri kültürden kültüre farklılık gösterir. Bizim kültürümüzde yaşlılara saygı göstermek önemsenirken başka kültürlerde önemsenmeyebilir. Yine bizim kültürümüzde yardımlaşmak, ihtiyacı olanlara bağışta bulunmak çok önemlidir. Fakat örneğin Japonya'da yaşayan bir insana yardım etmek, para vermek onun kişiliğine yapılmış bir hakaret ve saygısızlık olarak kabul edilebilir. Saygı ölçütlerini bu kültürel farkları göz önüne alarak belirlemek gerekir.

Aynı kültürün içinde de ölçütlerde birtakım değişiklikler olabilir. Zaman içinde değer yargılarında değişimler görülebilir. Örneğin itaat kültürü ve otoriteye gösterilen aşırı saygı kişinin özsaygısı aleyhine işlediği için bu konudaki ölçütleri yeniden düzenlemek gerekir.

Saygı Eğitiminde Yapılan Hatalar

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi kültürümüzde itaat ve bü-yüklere saygı önemli bir yer tutar. Sadece büyüklere değil,

nefes alıp veren her şeye saygılı olmak elbette çok güzel bir davranıştır. Ancak bunu özsaygıyı önemsememe noktasına götürmek kendine güvensiz, girişimci olmayan, inisiyatif kullanamayan, değişimi sorgulamayan, zora talip olmayan, yeteneklerini geliştiremeyen insanlar ortaya çıkarır. Baskıcı kültürel özelliklerimiz nedeniyle ailede baba baskısı şeklinde başlayan bu sürece ilerleyen yıllarda toplum baskısı, koca baskısı, kayınvalide baskısı da eklenir ve kişi kendi özsaygısını kaybeder, kendisini bir çeşit paspas gibi görür. Kendi kişiliğinin sınırlarını bilemeyen, sadece kurallara uymak zorunda hisseden ama kuralları sorgulamayan bir insan ortaya çıkar.

Anne babalar kendi haklarına sahip çıkabilen, silik olmayan, kendine güvenen çocuklar yetiştirmek isterler. Ama hayatın içinde yaşanan olayları alıp incelediğimizde genellikle o anda sorunu çözmek için çocuğun kendine güvenini zedeleyeceği tavırlar takınıldığını görürüz. İnsanların çoğu başkalarını kırmamak, gücendirmemek için kendi çocuklarını kırar ve çoğu zaman bunun yanlış bir davranış olduğunu fark bile edemez.

Çocuklara saygı eğitimini hak duygusuyla birlikte verelimiz. Çocuk hem kendi hakkını talep etme, hak arama becerisini kazanmalı, hem de başkasının hakkına zarar vermeme bilincini benimsemelidir. Çocuğa körü körüne itaat alışkanlığı kazandırmak yerine doğru olana, hakka, akla uygun olana saygı alışkanlığı kazandırılmalıdır. Çocuğun zihninde iyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarının oluşması için ona kuralların nedenleri, gerekçeleri izah edilmelidir. Çocuk kurala anne babası öyle istediği için değil doğru olduğuna inandığı için uymalı, başka insanlara da bu motivasyondan hareketle saygı göstermelidir. Körü körüne uygulanan kurallarda neyin neden yapıldığı bilinmediği için tutarsızlıklar olacaktır. Aslolan çocukta kalıcı bir davranış değişikliği ve saygı bilinci yaratmaktır. Aksi halde çocuk sadece anne babasının yanında onların istediği gibi davranıp yalnızken canının istediğini yapabilir.

Çocuklarda saygı eğitiminde anne babaların tutumları çok önemlidir. Çocukların benmerkezci olduklarını biliyoruz.